

Tavy Lajos

(Zalatna, 1885. 12. 27. – Budapest, 1970. 12. 13.)

Összeállította: Fejér László

Kultúrtechnológus, az állami víztechnológus-iskola (Budapest, majd Kassa) egykori tanára, majd igazgatója, a Kulpa folyó szabályozásának munkatársa, a székesfehérvári és a győri kultúrtechnológus hivatalok mérnöke, később hivatalfőnöke. A vízügyi szolgálatnál töltött közel hat évtized alatt hivatali pályájának csúcsa a Földművelésügyi Minisztérium kultúrtechnológus ügyosztályának vezetése volt 1942-1945 között. Szakmai tekintetben legjelentősebb feladatait az 1935-ben megépített Nyúlhegy-Sárkánylyuki vízműépítési munkálatok irányítása, valamint az 1940-42 közötti árvíz- és belvízvédekezésekben való vezetői részvétele képezték. A világháború befejezését követően nyugdíjazták, majd a győri kultúrtechnológus és belvízrendező hivatalnál beosztott mérnökként dolgozott. Feladatát akkoriban a vízügyi hatósági engedélyezési eljárásokban való szakértői munka jelentette.

A jeles kultúrtechnológus édesapja Tavy Károly kohásztechnológus volt, aki utóbb a budapesti Főfémjelző és Fémbevéltő Hivatal igazgatója lett. Tavy Lajos alsó- és középiskoláinak elvégzése után a budapesti József Műegyetemre iratkozott be, s mérnöki oklevelét 1907-ben szerezte meg. Pályafutását kezdetben fizetés nélküli mérnökként a kassai kultúrtechnológus hivatalban kezdte meg. Akkoriban az volt a gyakorlat, hogy az ott működő középfokú víztechnológus-iskolában a hivatal mérnökei voltak az előadó tanárok, s a hivatal főnöke volt egyben a víztechnológus-iskola igazgatója is. Kiváló oktatás zajlott abban az intézményben, amire példa, hogy Rohringer Sándor kultúrtechnológus-igazgató később a budapesti műegyetem professzoraként vált országSZerte ismertté, majd utóbb az egyetem rektorának is megválasztották. Tavy Lajos pályájának következő állomása az 1910-ben megszervezett Kulpa folyó szabályozási kirendeltség volt. A tehetséges fiatal mérnököt a vízügyi szolgálat vezetői Német- és Csehországba küldték az Elba-Moldva folyó csatornázási munkáinak tanulmányozására, aminek jó hasznát vette a Kulpa vízrajzi felvételezésénél és a tervek elkészítésénél. Sokat tanulhatott a híres műtárgyépítő mérnök, a vízügyi szolgálat első műszaki doktora, Benedek József mellett is, aki ebben az időben ugyancsak az amúgy Budapesten székelő Kulpa hivatal főmérnöke, s Tavy közvetlen főnöke volt. Itteni munkálkodását azonban megszakította az első világháború, amiben végig tartalékos tüzérszaktént, ill. autós csapatbeli tartalékos főhadnagyként vett részt.

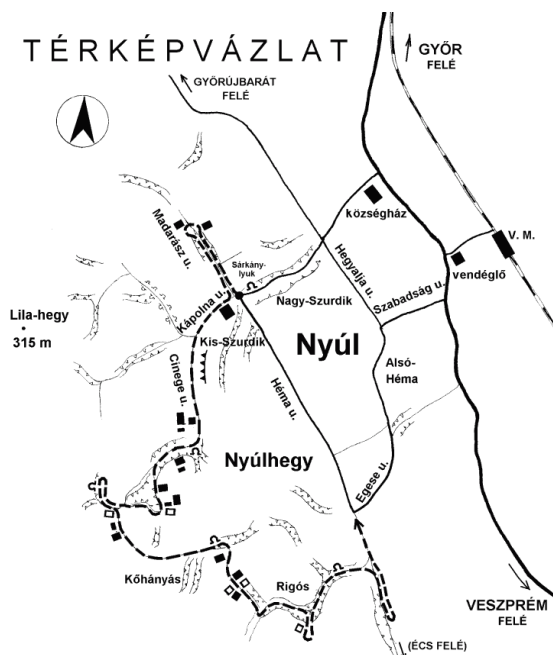
Leszerelése után a Jugoszláviához csatolt területtel foglalkozó hivatala is megszűnt, ekkor került a Csepeli Vámmentes Kikötő építési kirendeltségéhez, ahol egészen 1929-ig a Soroksári Duna-ág szabályozásánál és a kikötő építkezéseinél dolgozott. A munkálatok befejeztével új beosztásba került, a székesfehérvári kultúrtechnológus hivatal mérnöke lett, a szakmai körökben nagy tekintélyű Csermák Kálmán kezei alá. A szervezet mindenkorai főnöke hivatalból vett részt a működési területén munkálkodó vízszabályozási és vízhasznosító társulatok közgyűlésein, ily módon is érvényesítve az állami felügyelet mindennapi gyakorlatát. Tavy Lajos gyakran helyettesítette ilyen alkalmakkor főnökét, s ennek köszönhetően nagy tapasztalatra tett szert a víztársulatok ügyes-bajos dolgaiban. A kultúrtechnológus szolgálat az akkori társadalmi-gazdasági viszonyok között a magyar mezőgazdaság, a magyar termőföld szolgálata volt. Bár az állam támogatta a mezőgazdasági célú vízmunkákat, de a vízrendezés, ármentesítés elsősorban az abban érdekelt birtokosok feladata volt. Az állami mérnöknek ilyen körülmények között a rendezés terveit kellett elkészítenie, tisztáznia kellett az érdekeltségi viszonyokat, s az érdekeltekkel a terveket el kellett fogadtatnia, hogy a társulat megszervezhető legyen. Tavy Lajos fáradhatatlan volt a szervezésben, munkabírása, megnyerő modora, jó műszaki felkészültsége mind-mind eszköz volt arra, hogy minél több területet lehessen termővé tenni, mert jól tudta, hogy a föld nem csupán termelő eszköz, hanem ahhoz a magyar földműves népesség sorsa van kötve.

Fejér vármegyei munkálkodása idején a szakmai közéletnek is jeles szereplője volt. A Magyar Mérnök- és Építész Egyletnek székesfehérvári titkára, majd elnöke volt, s a Mérnöki Kamara képviselőjében tagja volt a város köztestületének.

Mint székesfehérvári kultúrmérnök rendezte a Váli-völgy vízvidékét, s a Velencei tó akkor kezdődő telepítésénél igyekezett az egységes műszaki telepítés feltételeit megteremteni. Nem rajta múlt, hogy a nevéhez fűződő partrendezés során a parcellázók nem törődtek észrevételeivel, s egy későbbi kornak kellett az akkor elkövetett hibákat kiigazítani. Ugyancsak Tavy Lajos volt az, aki életre hívta a korábbi birtokosi közönybe fulladt Hosszúréti Öntöző Társulatot, s szorgalmazta a Gaja-, valamint még más kisebb völgyek vízének szabályozását.

Váli völgy

1929-1936 között különböző kultúrmérnöki munkákban vett részt, hol a tervezések folyamatába kapcsolódva, hol pedig a kivitelezések irányítójaként. Működési területe szinte az egész Dunántúlt felölelte. Dolgozott Fejér, Veszprém, Tolna, Komárom és Győr-Moson-Sopron vármegyékben, legfőbb szakterülete a dombvidéki vízmosások megkötése volt. Ezek közül legismertebbnek az 1935-ben megépített Nyúlhegy-Sárkánylyuki vízmosáskötési munkálatok irányítása számít. A Bakony északi lejtőjén elhelyezkedő térség mezőgazdasági hasznosítása során jó szőlőtermő vidéket alakítottak ki az itt egyre szaporodó hegyközségek. Az emberi beavatkozás során viszont olyan eróziós folyamatok indultak el, amelyek az évek során egyre inkább akadályoz-

ták a megépített utak, völgyvidékek biztonságát. Már az első világháború előtt tervbe vették a térség rendezését, de a hamarosan bekövetkező háború, majd az azt követő gazdasági összeomlás jó időre levették a napirendről a nagyobb dombvidéki vízrendezési munkákat. Az 1930-as évek közepén került újra szóba – az addigra már hatalmassá növekedett Sárkánylyuk, az ország akkor legnagyobb vízmosásának rendezése. Az elfogadott tervek alapján a kivitelezést mérnöktársa, Markó Iván vezette, de az egész beruházás műszaki irányítása Tavy Lajos feladata volt. A sikertelen munkákról Tavy a Vízügyi Közleményekben írt egy alapos beszámolót, ami a kortárs vízmérnökök számára a tapasztalatok és tanulságok leszűrését is lehetővé tette.

Tevékeny munkáját felettesei is elismerték, s ezért bízták meg a győri kultúrmérnöki hivatal vezetésével. Az imént említett Nyúl község határában végzett vízmosás-kötési munkákat is már hivatalfőnökként irányította.

Jó szervező készsége és energikus munkabírása csakhamar a központi vízügyi irányításhoz vezette. 1936-ban berendelték a Földművelésügyi Minisztériumba kultúrmérnöki kerületi felügyelőnek. A vízügyi szolgálat vezetőinek további tervei

voltak Tavy Lajossal, mert munkaköréhez éppen az alföldi es felvidéki, azaz a miskolci, debreceni, hódmezővásárhelyi, valamint a kassai kultúrmérnöki hivatalok munkájának közvetett irányítása tartozott. Képességeit bebizonyíthatta az 1930/40-es évek fordulóján tartósan kialakult nedves esztendők során, amikor árvizek és belvizek nehezítették a lassan háborúba sodródó ország mezőgazdasági termelését. Tavy Lajos leginkább a mellékfolyók és kisebb vízfolyások kártételei elleni küzdelemben vett részt, vállalva a társulatokkal és állami mérnöki hivatalokkal. Mindeközben kiemelt feladatát jelentette a visszacsatolt országrészekben (Felvidék, Délvidék, Kárpátalja, Erdély) megszervezni a kultúrmérnöki hivatalok hálózatát. Ennek köszönhető, hogy 1940-1943 között 11 új hivatal lépett munkába, biztosítva a területek vízgazdálkodásának egységes kezelését. Munkája elismeréseképpen miniszteri tanácsosi rangban a Földművelésügyi Minisztérium Kultúrmérnöki ügyosztályának vezetőjévé nevezték ki. Mint hivatali ember keveredett szakmai vitába Cholnoky Jenő földrajztudóssal (aki nem melleleg eredeti végzettségét tekintve vízmérnök volt, s kellő tájékozottsággal rendelkezett a műszaki kérdésekben is) a Zala szabályozásának a Keszthelyi öböl eliszapolódására vonatkozó hatásáról. Tavy optimista volt a lehetséges műszaki beavatkozások eredményét illetően, míg Cholnoky közvetlen, ok-okozati összefüggést talált a szabályozás és az eliszapolódás között. A történelem utóbb Cholnokynak adott igazat, persze azt is tudnunk kell, hogy a háború utáni évtizedek mezőgazdasági beavatkozásai meghatározták a káros folyamatokat, amit 1942-ben még kevésbé lehetett előre látni.

Tapasztalatainak átadására szélesebb körben nyílt lehetősége akkor, amikor a Budapesten működő Vízmester-iskola tanára, majd igazgatója lett. Az iskolát később Kassára költöztették (vissza, mert 1918-ig ott működött), de Tavy továbbra is igazgatója maradt az intézménynek. Az egyre inkább totálissá váló háború nem sok lehetőséget teremtett a megnövekedett területű országban a vízimunkák elvégzésének. Amikor a háború 1945-ben véget ért, a hatvanadik életévébe jutó Tavy Lajost is nyugdíjazták. Az nem sokat számított, hogy állásában nem politikai kinevezettként, hanem vérbeli szakemberként tevékenykedett a magyar vízgazdálkodás fellendítésén, mint a korábbi minisztérium egyik vezető tisztviselőjét, 1945 júliusában nyugdíjazták.

1945 nyarán a Földművelésügyi Minisztérium valamennyi társulat szervezeti-intézkedési autonómiáját felfüggesztette, mivel a földreform gyökeresen megváltoztatta az érdekeltségi rendszert. A vízitársulatok alappilléret jelentő nagybirtokok megszűntek, s a kaotikus viszonyok kezelésére a társulatokhoz miniszteri biztosokat neveztek ki. Tavy Lajos is ilyen megbízást kapott, s Győrbe költözve a Rába-szabályozó Társulat, valamint a Szigetközi Ármentesítő Társulat, a Győri Folyammérnöki és Kultúrmérnöki Hivatal felett is felügyeletet gyakorolt. A fennhatósága alatt álló hivatalokban létrehozta a Vízmérnökök Organizációs Munkaközpontját azzal a szándékkal, hogy a társulás egy országos szervezet alapja lesz. Tavy Lajos elképzelései nem váltak valóra, ezért még 1946 májusában lemondott hivataláról.

Tavy Lajos visszavonult a hivatalnoki élettől, de nem szabadulhatott szakmájától, mert tudására nagy szükség volt az új világban is. Négy esztendőn keresztül ha-

lászati felügyelő volt Győrben, majd 1950-ben reaktiválták és a győri vízügyi igazgatóságon dolgozott beosztott mérnökként egészen 1959 februárjában történt újabb nyugdíjazásáig. Feladata vízjogi engedélyezés ügyeinek intézése volt. Ezt követően azonban még évekig (1968-ig) szerződés kötötte az igazgatósághoz, s mint nyugdíjas mérnök a vízi létesítmények üzemeltetésével kapcsolatos hatósági munkát végzett. Az 1967-ben gyémántdiplomás mérnököt azon év májusában a Magyar Hidrológiai Társaság tiszteleti tagjává választotta, s a következő esztendőben az Országos Vízügyi Főigazgatóság a Vízgazdálkodás Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesítette.

1968-ban Budapestre költözött és a VITUKI tanácsadója lett. 1970-ben bekövetkezett halálával egy munkás élet zárult le végérvényesen. Tavy Lajos sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben található (6/6-1-173).

Velencei-tó

Forrás:

Tavy Lajos: A nyúlhegyi vízmosáskötő munkálatok. Vízügyi Közlemények, 1936. 2. sz.

Tavy Lajos: Vízmosáskötő munkálatok. In A kultúrmérnöki intézmény hat évtizede. Bp., 1940.

Tavy Lajos önéletrajzi adatok. Kézirat a Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum – Duna Múzeum – gyűjteményében (1969)

Mantuano József: Tavy Lajos emlékére. Kézirat a Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum – Duna Múzeum – gyűjteményében

Nyuli József: Tavy Lajos (1885-1970). Hidrológiai Tájékoztató, 1971. 1. sz.

Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990, <http://mek.niif.hu/>